

LAKIALOITE 67/1999 vp

Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Lakialoitteessa ehdotetaan, että lakia maksuttomasta oikeudenkäynnistä (87/1973) muutettaisiin siten, että maksuton oikeudenkäynti voitaisiin myöntää myös vakuutus oikeudessa käsiteltäviin asioihin.

Huhtikuun alussa 1999 voimaan tulleen vakuutus oikeuksista annetun lain muutoksen seurauksena vakuutus oikeuksissa käsiteltäviin asioihin on alettu soveltaa hallintolainkäyttölakia. Samoin hallintolainkäyttölain säännökset oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta tulevat sovellettaviksi. Kulujen korvaaminen edellyttää kuitenkin, että asianosainen voittaa juttunsa.

Sen sijaan maksutonta oikeudenkäyntiä vakuutus oikeuksiin ei edelleenkään voida myöntää nykyisen maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n mukaan. Tilanne on ongelmallinen paitsi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan edellyttämän oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takaamisen kannalta, myös siksi, että hallintolainkäyttölain soveltamisen johdosta myös suulliset oikeudenkäynnit vakuutus oikeuksissa tulevat mahdollisiksi. Ne väistämättä lisäävät mm. todistelusta, selvittelystä ja avustajan palkkioista aiheutuvia oikeudenkäynnin kustannuksia.

Vakuutus oikeus käsittelee vuosittain noin 12 000 juttua, jotka ovat yksittäisen kansalaisen kannalta yleensä erittäin merkittäviä. Ne koskevat mm. eläke-, työkyvyttömyys-, työtapaturma-, opintotuki- ja asumistukiasioita. Kysymys on ihmisen koko toimeentulosta.

Vakuutus oikeus on keskeinen kansalaisten oikeusturvan takaaja, sillä sieltä muutosta haetaan yleensä päätöksiin, jotka on tehty rutiininomaisessa menettelyssä asioiden suuren määrän vuoksi. Vakuutus oikeuden rooli alansa ylimpänä tuomioistuimena on myös oikeuskäytännön kehittäjänä ratkaiseva.

Vakuutus oikeudessa käsitellyille asioille on tyypillistä, että muutosta hakevan kansalaisen vastapuolena on eläkelaitos, vakuutusyhtiö tai vastaava taho, jolla on yleensä ylivertainen asiantuntemus yksittäiseen ihmiseen verrattuna. Lainsäädännön vaikeaselkoisuuden ja monimutkaisuuden vuoksi hakija/valittaja ei aina pysty suoriutumaan asiassaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellyttämällä tavalla ilman oikeudellista apua. Suuri osa vakuutus oikeudesta oikeutta hakevista on suhteellisen vähävaraisia ihmisiä, mikä rajoittaa heidän mahdollisuutensa hankkia oikeudellista ym. asian hoitamiseksi tarpeellista apua.

Maksuttoman oikeudenkäynnin myöntäminen vakuutus oikeudessa käsiteltäviin juttuihin parantaisi oleellisesti kansalaisten oikeusturvaa ja lisäksi yhdenvertaisuutta lain edessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä 2 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (87/1973) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 105/1998, seuraavasti:

1 §

Maksuton oikeudenkäynti myönnetään tässä laissa säädettyillä ehdoilla Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka, huomioon ottaen hänen tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat, ei asiaan osallisena vaikeuksitta kykene kokonaisuudessaan suorittamaan asian käsitte- lyn vaatimia menoja:

1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä riita-, rikos- tai hakemusasiassa taikka ulosotto- lain mukaisessa valitusasiassa;

2) sota-oikeudessa käsiteltävässä asiassa;

3) vesioikeudessa tai vesiylioikeudessa taikka maa-oikeudessa käsiteltävässä asiassa;

4) läänioikeudessa tai korkeimmassa hallin- to-oikeudessa käsiteltävässä asiassa;

5) vakuutus-oikeudessa käsiteltävässä asiassa; tai

6) asiassa, joka koskee kantelua taikka lain- voiman saaneen tuomion purkamista tai menete- tyn määräajan palauttamista 1—5 kohdassa tar- koitetuissa asioissa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1999.

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1999

Anneli Jäätteenmäki /kesk
Kari Myllyniemi /kesk
Ossi Korteniemi /kesk
Mauri Salo /kesk
Matti Saarinen /sd
Jorma Huuhtanen /kesk
Seppo Kääriäinen /kesk
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Timo Kalli /kesk
Jouko Skinnari /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Pentti Tiusanen /vas
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas

Sulo Aittoniemi /alk
Jaana Ylä-Mononen /kesk
Juha Korkeaoja /kesk
Johannes Leppänen /kesk
Pirjo-Riitta Antvuori /kok
Liisa Hyssälä /kesk
Paula Lehtomäki /kesk
Seppo Lahtela /kesk
Harry Wallin / sd
Inkeri Kerola /kesk
Matti Väistö /kesk
Matti Vanhanen /kesk
Maria Kaisa Aula /kesk
Kari Uotila /vas